No. 32 Donderdag 6 Augustus 1908 8ste Jaargang

# HET KOLONIAAL WEEKBLAD

## ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

**Abonnementsprijs per jaar:**

| | |
|---|---|
| Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling | f 1.50 |
| Voor Oost-Indië en het Buitenland | „ 4.— |
| Afzonderlijke nummers | „ 0.05 |

**Prijs der Advertentiën:**

| | |
|---|---|
| Per regel | f 0.15 |
| Bij plaatsing van 500 regels | „ 0.12½ |
| „ „ „ 1000 „ | „ 0.10 |

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat*.
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

### Inhoud van dit nummer.



## MEDEDEELINGEN.

### Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

De Hoofdbestuursvergadering op 30 Juli j.l. te 's-Gravenhage bijeengeroepen ter voorbereiding der a. s. Algemeene Vergadering der Vereeniging, was zóó slecht bezocht, dat, volgens art. 9 van ons Huish. Reglement zij niet tot het nemen van besluiten bevoegd was.

Behalve de presidente, die wegens ongesteldheid niet ter vergadering kon komen, deelde de heer J. L. Pierson uit Nijmegen, en ook Mr. J. E. Heeres uit Leiden, de eerste telegrafisch mede, tot zijn spijt verhinderd te zijn, terwijl zonder kennisgeving ontbraken: de heer Mr. H. Smeenge uit Amsterdam, Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler uit Rotterdam, Mevrouw J. E. van Oeveren—Van Schaik uit Utrecht en de heer Th. J. A. van Zyll de Jong uit Zutfen.

Tegenwoordig waren alleen de heer C. R. Bakhuizen van den Brink, onder-Voorzitter, A. A. E. Harting waarnemend Penningmeester, tevens thans waarnemend Secretaris, aangezien de heer Nolthenius, die gedurende korten tijd deze functie waarnam, niet meer daarvoor in aanmerking wenschte te komen, — mevr. M. ten Bosch—Bosscher uit Den Haag, de heer O. H. Kuyk uit Apeldoorn en de heer L. A. H. Lamic uit Arnhem.

De Vergadering heeft niettegenstaande hare onvoltalligheid, toch de agenda behandeld en naar aanleiding van het een en ander hare voorstellen en wenschen geuit. De resultaten harer besprekingen zoude in het kort, als hier weergegeven, aan de afwezige leden worden medegedeeld.

*a.* De financiëele balans over 1907 met 't verslag der Commissie van verificatie der rekening en verantwoording van den Penningmeester van het Hoofdbestuur, zoomede de begrooting, gelijk die zijn voorgelezen en besproken in de Vergadering volgen hier onder.

*b.* De beslissing omtrent de uitgifte van een jaarverslag met ledenlijst zal aan de Alg. Vergadering worden opgedragen, aangezien hieraan vrij aanzienlijke uitgaven verbonden zijn.

*c.* Wat betreft het Koloniaal Weekblad deelde de heer Bakhuizen van den Brink mede, dat door hem daarvoor een instructie is ontworpen, welke ter inzage is gezonden aan mevrouw Van Zuylen—Tromp, die echter verklaard heeft enkele ernstige bezwaren er tegen te hebben. De vergadering geeft als haar wensch te kennen, dat dit concept met de daarop gestelde aanteekeningen van mevrouw Van Zuylen bij alle leden van het hoofdbestuur in rondlezing zal worden gezonden, waarna zij hoopte, dat, bij nadere bespreking en verder overleg, een bevredigende oplossing zal worden verkregen.

*d.* De aanwezigen zouden het wenschelijk achten de verificatie-commissie van het vorige jaar te verzoeken, ook dit jaar die taak op zich te willen nemen.

*e.* Betreffende de ingekomen brieven van den heer L. J. Lefèbre, contra een lid der vereeniging, die naar zijn meening op onbetamelijke wijze in 't N. van den D. v. N.-I. geschreven heeft over de vergaderingen te Utrecht en 's-Gravenhage, naar aanleiding der restaurant-kwestie, meent het hoofdbestuur geen uitspraak te kunnen doen.

*Herinnering* aan de **JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging**, te houden op **11 AUGUSTUS 1908** te 1½ (half twee) uur n.m., in een der zalen van het „Zuid-Hollandsch Koffiehuis" te **Breda.**

*Voor de Agenda zie Kol. Weekblad No. 31 van 30 Juli j.l.*

### Candidatenlijst voor de benoeming der hoofdbestuursleden.

Volgens rooster zijn aan de beurt van aftreden de dames *N. van Zuylen-Tromp* en *M. ten Bosch-Bosscher*, alsmede de heer Prof. Mr. J. E. Heeres te Leiden, die allen herkiesbaar zijn. Ook moet voorzien worden in de vacatures van Secretaris en Penningmeester door het aftreden der heeren H. E. Prins en F. T. Schröder en in die van Mevr. A. van Hengst-Haus te Apeldoorn, die wegens verhuizing, en van den heer E. A. H. van der Heide te A'dam, die om gezondheidsredenen bedankten. Daar Mevr. van Zuylen verzocht heeft van het presidium der vereeniging ontheven te worden, zijn, ook zooveel mogelijk rekening houdende met de door de Afdeelingen gestelde candidaten, tot *voorzitter* candidaat gesteld de heeren:

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK en J. HABBEMA.

Voor *Ondervoorzitter:*
Mevrouw N. VAN ZUIJLEN-TROMP en Mevrouw R. ABENDANON-MANDRI.

Voor *Secretaris* de heeren: E. VAN ASSEN en E. C. J. SCHWIPPERT.

Voor *Penningmeester* de heeren: E. C. A. HARTING en J. G. MARTENS.

Voor den Haag: Mevrouw TEN BOSCH-BOSSCHER en Mevrouw R. ABENDANON-HANDRI.

Voor Leiden: Prof. Mr. J. E. HEERES en Mr. Ed. RIJKE.

Voor Amsterdam de heeren: H. DU MOSCH en Dr. Mr. J. C. G. JONKER.

Voor Apeldoorn de heeren: F. GERDES OOSTERBEEK en Mej. M. JONKERS.

### Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging „Oost en West".

### BALANS PER ULTIMO DECEMBER 1907.

**Activa.**

| | | |
|---|---|---|
| *Effectenbezit.* | | |
| 5 obligatiën 3 pCt. Ned. Werkl. Schuld Nominaal *f* 5000 à 92½ pCt. | *f* 4625.— | |
| 4 maanden rente | „ 50.— | |
| | *f* 4675.— | |
| *11* Idem onzer geldleening Nominaal *f* 275 à pari | „ 275.— | *f* 4950.— |
| *229 NV* Aandeelen *Boeatan* Nominaal *f* 11.450.— pro memorie. | | |
| *Rijkspostspaarbank.* | | |
| Gedeponeerd op boekje No. *55724* | | „ 353.52 |
| *Exploitatie-rekening.* | | |
| Onderneming onder beheer v. Mevr. TEN BOSCH | | „ 5000.— |
| *Diverse debiteuren.* | | |
| Nog intevorderen contributiën geschat | | „ 600.— |
| *Kassa.* | | |
| Voor het saldo in kas | | „ 55.25⁵ |
| | | *f* 10958.77⁵ |

**Passiva.**

| | |
|---|---|
| *Obligatie-leening* A°. 1900 | *f* 5000.— |
| *Reserve.* | |
| Voor vermoedelijk afteschrijven verlies op de exploitatie-rekening | „ 1480.91 |
| *Kasschaal-rekening.* | |
| Voor het saldo | „ 4477.86⁵ |
| | *f* 10958.77⁵ |

's Gravenhage, 31 December 1907.

*De Penningmeester,*
(w. g.) SCHRÖDER.

## VERSLAG

### van de Commissie tot naziening der Rekening en Verantwoording van den Penningmeester over het jaar 1907.

De ondergeteekenden hebben de eer mede te deelen, dat door hen de ontvangsten en uitgaven van den penningmeester volgens het kasboek zijn nagegaan en accoord bevonden. Voor zoover mogelijk werd een en ander met bewijsstukken gestaafd.

Het totaal der ontvangsten bedroeg *f* 4125.61½,
dat der uitgaven . . . . . . . . *f* 3716.84 ,
zoodat een overschot aanwezig was van *f* 408.77½.

Dit saldo verschilt van het voordeelig saldo over 1906, ad *f* 845.44½, met *f* 436.67, zoodat er oogenschijnlijk een achteruitgang te constateeren zoude zijn. Hierbij moet echter in aanmerking worden genomen, dat in den loop van het verslagjaar de kantoren boven „Boeatan" geheel werden ingericht en de uitgaven daaraan verbonden, ad *f* 922.21½, geheel uit de kasmiddelen konden worden bestreden.

In plaats van achteruitgang is er dus een niet onbelangrijke vooruitgang te constateeren.

Blijkens het kasboek was het saldo ad ƒ408.77½ onder ultimo December aanwezig.

Ofschoon bij de wijze van beheer en verantwoording tegemoet is gekomen aan de opmerkingen, dienaangaande door de commissie van kasnaziening in vorige jaren gemaakt, is de administratie nog voor verbetering vatbaar, vooral wat betreft het overzicht van den aard der verschillende uitgaven en de groepeering en vooral juiste waardeering van de bezittingen der Vereeniging. Wij houden ons overtuigd, dat de met April 1908 opgetreden volijverige penningmeester met onze ter zake gemaakte opmerkingen wel rekening zal willen houden.

Uit het ons overgelegde spaarbankboekje bleek, dat op ultimo December ten name der Vereeniging daarop een bedrag van ƒ355.52½ was ingeschreven.

Aan ons werd vertoond een bewijs van gesloten bewaargeving bij het Agentschap der Nederlandsche Bank van een trommel, volgens opgave inhoudende effecten ter waarde van ƒ5000. Den inhoud van dien trommel hebben wij uit den aard der zaak niet kunnen verifieeren.

Verder werd aan ons overgelegd een depositobewijs, volgens hetwelk ten name der Vereeniging bij de Algemeene Bankvereeniging alhier is gedeponeerd ƒ 1968.25, tegen rentevergoeding van 4 % 's jaars.

Eindelijk zagen wij de aan de Vereeniging toebehoorende 229 stuks bewijzen van aandeel ad ƒ50 in de Maatschappij tot bevordering van Inlandsche Nijverheid, enz., enz., „Boeatan".

De commissie komt tot de slotsom, dat het geldelijk beheer der Vereeniging over het boekjaar 1907 behoorlijk is gevoerd en concludeert tot goedkeuring der rekening en verantwoording met décharge aan den penningmeester.

De commissie tot kasnaziening, benoemd in de vergadering van

w. g. W. VAN DER ZIJL.
w. g. J. G. MARTENS.

ter vervanging van den heer A. H. G. Fokker:
w. g. J. H. ANDRIES.

's Gravenhage, 20 Mei 1908.

---

**BEGROOTING van Ontvangsten en Uitgaven van den Penningmeester van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West" over het jaar 1909.**

*Vermoedelijke ontvangsten:*

| | | |
|---|---|---|
| Contributie van de Afdeelingen | ƒ 1300.— | |
| Idem van de Leden in administratie bij het Hoofdbestuur | „ 770,— | |
| Diverse inkomsten | „ 550.— | |
| Rente | „ 150.— | |
| Indemniteiten (abonnementen Weekblad enz.) | „ 45.— | |
| In ronde cijfers saldo op 1 Jan. 1909 | „ 400.— | |
| | | ƒ 3215.— |

*Vermoedelijke uitgaven:*

| | | |
|---|---|---|
| Redactie-commissie | ƒ 1250.— | |
| Administratiekosten | „ 70.— | |
| Toelagen aan Secretaris en Penningmeester | „ 100.— | |
| Reis- en verblijfkosten | „ 250.— | |
| Huishuur | „ 700.— | |
| Onkosten inning contributiën | „ 125.— | |
| Diverse uitgaven | „ 100.— | |
| Inrichting | „ 15.— | |
| Drukwerken | „ 50.— | |
| Gas, verlichting, waterleiding enz. | „ 125.— | |
| Onderhoud en loonen | „ 75.— | |
| Belasting | „ 130.— | |
| Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen | „ 100.— | |
| Tractement van den administrateur v/h. Hoofdbestuur | pro memorie | |
| Idem v/h. Weekblad | pro memorie | |
| Buitengewone uitgaven voor propaganda en ten behoeve van het orgaan | pro memorie | |
| | ƒ 3090.— | |
| Vermoedelijk saldo op 31 Dec. 1909 | „ 125.— | |
| | | ƒ 3215.— |

's Gravenhage, 1 Juli 1909.

*Waarn. Penningmeester,*
(w. g.) HARTING.

### TOELICHTINGEN.

De contributiën van de leden rechtstreeks in administratie bij het Hoofdbestuur wordt op ƒ 200 *minder* geraamd omdat in 1907 ruim ƒ 200 aan *achterstallige contributiën* geind werd in *West-Indië*.

Onder de diverse inkomsten is begrepen een bedrag ad *ƒ 450* aan te ontvangen huishuur van de afdeeling *'s Gravenhage*.

Onder dit hoofd werd in 1907 *ƒ 436.80* ontvangen, waarop in 't vervolg niet kan worden gerekend en wel *ƒ 226.80 „restitutie tentoonstellingsonkosten"* en *ƒ 210* als *kassaldo* van de opgeheven afdeeling *„Groningen"* Onderhoudsloonen is voor *1909* op *ƒ 75* geraamd, waarvan *ƒ 52* voor de werkvrouw (schoonhouden der lokalen in 't perceel Heulstraat No. 17) en *ƒ 23* voor het aanschaffen van kleine benoodigdheden.

## Verblijdende Teekenen des Tijds.

In de laatste jaren doen zich in de maatschappij der Javaansche intellectueelen telkens verblijdende teekenen voor, die wijzen op een loffelijken drang tot zelfemancipatie. De volgende, onlangs op ruime schaal verspreide circulaire is daarvan a. een zeer sprekend bewijs:

„Reeds lang betreurden wij het, dat onder de Jong-Javanen (. z. diegenen onder ons, die vooruitgang tot elken prijs beoogen en waar noodig een losmaken van de oude adats, voorzoover die een belemmering voor de toepassing van verlichte denkbeelden zijn) geen bond bestaat ,waardoor wij krachtiger ons uiten kunnen en een beweging zouden vormen, waarmede rekening gehouden dient te worden.

Enkele dagbladen, vooral *De Locomotief*, bevatten vaak artikelen, die met warmte onze zaak voorstaan, edoch het zijn meestal opstellen door Europeanen geschreven, wel is waar Europeanen, die het goed met ons meenen, doch zelden door Javanen.

Zijn er onder ons echter niet genoeg die zich zelf uiten kunnen en het voor ons volk opnemen? Welnu, waarom uiten zij zich niet? Waarom blijft de stem van mannen als „Djawa" in *De Locomotief* of „Inlander" in het *Weekblad v. Indië*, als die der roependen in de woestijn?.

Het is, omdat er geen band, geen voeling tusschen ons bestaat, wij kennen elkaar te weinig, wij weten zelf niet welke krachten er in ons volk sluimeren.

Op dan, laat ons onder de leus „Java vooruit" een vereeniging vormen, die bij genoegzame deelname een eigen orgaan kan uitgeven, waarin wij onze heilige zaak, de zaak van de opheffing van ons volk, strijden kunnen; waarin wij onze zwakke zijden bespreken en de middelen ter verbetering aanwijzen, waarin wij stelling kunnen nemen tegen door de Javanen minder vriendelijk gezinden, geplaatste uitingen, in de dagbladen, zooals o.a. een dikwijls verkondigde voor ons nationaal gevoel zoo diep krenkende bewering, als: „de Javaan is onbetrouwbaar."

Wie met dit, ons denkbeeld sympathiseert en mee wil werken tot het welslagen van ons streven, geve daarvan kennis aan eerste ondergeteekende, opdat wij, indien de binnengekomen betuigingen talrijk genoeg zijn, ernstig de hand aan den ploeg kunnen slaan ter bereiking van ons doel.

Opdat zooveel mogelijk Jong-Javanen kennis krijgen van ons voornemen, verzoeken wij u (en dat is voorzeker voor de goede zaak niet te veel gevergd) deze oproeping driemaal over te schrijven en aan drie uwer vrienden te zenden, waarvan ge weet, dat ze met onze denkbeelden sympathiseeren, en deze drie weder elk aan drie, enz.

w. g. RADEN ADJENG ROEKMINI
w. g. RADEN ADJENG KARTINAH
w. g. RADEN ADJENG SOEMATRI."

Dat wij de dappere daad dezer drie begaafde, fijngevoelige vrouwen toejuichen, spreekt wel van zelf. Hartelijk hopen wij dan ook, dat deze door haar aan het rollen gebrachte „sneeuwbal", al wentelend, allen belemmerenden tropischen invloeden ten spijt, tot een vaste, hechte massa moge aangroeien. En kunnen wij hiertoe medewerken door haar van onzen kant nu en dan een stootje te geven, zoo zullen wij dit zeker niet nalaten.

Dat de tijden thans rijp zijn voor de beweging blijkt mede uit het volgende schrijven van „Een Javaan" in de *Locomotief:*

„Naar aanleiding van de circulaire onderteekend door de drie raden-adjengs van Japara, kan ik u mededeelen, dat reeds sedert eenigen tijd door verscheidene ontwikkelde inlanders hetzelfde plan „gekoesterd" wordt tot de oprichting van een Bond.

De bekende beweging onder de Chineezen schijnt veel bijgedragen te hebben tot het vormen van het plan. Over deze aangelegenheid is men nog aan het correspondeeren en men hoopt nu maar dat de oplossing spoedig moge volgen. Naar het schijnt is het financiëele gedeelte nog niet geheel in orde.

Onder de voorstanders van de oprichting van 'n Bond behooren verscheidene regenten waaronder die van Toeban, Temanggoeng, Japara, Demak, Karanganjar, Koetoardjo en eenige anderen, benevens inlandsche grooten als pangeran adipati Pakoe Alam, pangaran Notodirodjo, enz. Ook de bekende dokter-djawa van Djokja Soediro Oesodo en de architect Atmodirono, zijn voorstanders van het plan.

De regent van Temanggoeng is kort geleden nog naar Japara geweest om met zijn ambtgenoot aldaar deze aangelegenheid te bespreken en dat bezoek schijnt van gunstigen invloed te zijn geweest."

Mede een der verblijdende teekenen is het toenemend aantal Inlanders uit verschillende streken van Ned.-Indië, die hier te lande hunne studiën komen voortzetten en dit met het beste succes. Om hiervan slechts enkele voorbeelden te noemen:

Aan de universiteit te Leiden is thans het candidaats examen in taal en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel afgelegd door den heer Raden Hoeseln Djajadiningrat, die dezen graad *cum laude* verwierf; de gebroeders J. E. en W. K. Tehupeiory zijn aan de universiteit te Amsterdam bevorderd tot semi-arts; de heer Abdoel Rivaï, doctor Djawa, werd eveneens te Amsterdam tot arts bevorderd en studeert nu te Gent om den doktersgraad te halen; aan de landbouwschool te Wageningen worden de lessen met succes door een paar jeugdige inlanders gevolgd; ook zijn hier ter stede enkele inlandsche meisjes, die tot verloskundigen worden opgeleid.

En wat dunkt u, lezers, van het volgende tafereel, waarvan wij de beschrijving uit het *Bataviaasch Nieuwsblad* overnemen:

„Zaterdagmiddag vier uur te Tandjong Priok. De „Vondel", met de Hollandsche mail, is juist aangekomen, ligt nu gemeerd. De trap wordt uitgezet, de passagiers verlaten het schip.

Aan den wal staat een aanzienlijk inlandsch hoofd, vergezeld van eenige hoofden van lageren rang. Het aanzienlijk hoofd is de patih van Malang; zijn aanwezigheid hier te Tandjong Priok geldt zijn zoon, Rahden Mas Asmaoen, arts, officier van gezondheid bij het Nederlandsche-Indisch leger.

Mas Asmaoen, wij weten het nu allen, is afkomstig van de dokterdjawa school. Zes jaar geleden verliet hij die school met een diploma van inlandsch geneeskundige in den zak; werkte drie jaar als zoodanig, maar wilde hooger en trok naar Amsterdam, waar hij het arts-examen aflegde. En nu kwam hij met de „Vondel" uit als officier geneeskundige.

Zie, daar wordt het wachten van den patih beloond. Daar daalt de jonge officier van gezondheid de trap af, in volle uniform, — en de vader ontbloot het hoofd, treedt zijn zoon tegemoet, heet hem hartelijk welkom.

Een ontroerend oogenblik!

Als de begroeting is afgeloopen, de emotie van het eerste weerzien is geweken, vraagt de zoon of zijn vader nu eens het schip wil zien waarmee hij de groote reis gemaakt heeft? En op het toestemmend antwoord keert het gezelschap zich weer naar het schip, — en weer laat de vader zijn zoon, zijn trots, tegenover wien hij zich de mindere gevoelt, vóórgaan.

Mas Asmaoen werd ook begroet door dr. Roll, directeur der dokterdjawa school. En deze waardige leeraar zal, zijn oud-leerling terugziende, ook wel iets van den trots gevoeld hebben die den vader bezielde."

## PERSKRONIEK.

INHOUD: Het conflict met Venezuela in de pers: oordeel van het *Volk*; het *Nieuws van den Dag* en de *Nieuwe Courant*. — „Blanda" in de *Controleur* over den onderwijzersnood in Ned.-Indië.

Het spreekt bijna van zelf, dat in dezen komkommertijd de bladen met genoegen schrijven over het conflict met Venezuela. Hoewel over het algemeen de regeering aangespoord wordt, om krachtig in te grijpen en tegen Castro front te maken, spreken enkele organen zich minder oorlogszuchtig uit. Zoo wil *Het Volk* niets van een oorlog met Castro weten.

„Het Nederlandsche oorlogsschip „Heemskerck", zegt het blad, klieft weldra de baren, zwaar bepantserd, uitgerust met zwaar geschut. Als een dreigend onheil vaart hij over den Oceaan, nadert hij de west-indische wateren, de vijandige venezolaansche kust...

Aan den kruiser „Holland", die in reparatie ligt aan de Rijkswerf, wordt gewerkt met bekwamen spoed...

Zal er oorlog komen tusschen Nederland en Venezuela?

Het zou een beetje ridikuul zijn. Oorlog is een veel te groote zaak voor zulke kleine naties als deze. Om oorlog te ontgaan, worden vredesparlementen en vredeskomedieën gehouden, door al wat groot is, op de wereld. En Nederland en Venezuela zouden, als een paar kwajongens, die ruzie krijgen onder de preek, ten

aanzien van de verbaasde ouderlingen, diakenen en notabelen, elkaar in de haren vliegen?

Dat gaat niet.

Het zou ook wat duur zijn. De West is toch al een duur paardje op den stal van Nederland's grootheid. Moeten er nu nog ettelijke schrik-schoten worden afgevuurd van af onze oorlogsbodems, met heusche kogels? Men mag wel eens vragen, wat dat kosten zou.

En schandelijk zou het zijn, als men menschenlevens ging wagen, omdat president Castro een brutale rakker is, onze minister-resident De Reus een individu met twee tongen en onze rompslomp-diplomatie duur en slecht, door en door slecht, dat er geen re'deren meer aan schijnt.

Het schijnt noodig, vóórdat het gekraai over onze nationale eer, waarvan de eerste klanken verluiden, de hoofden op hol mocht hebben gebracht, hierop te wijzen."

Het blad vervolgt verder:

„Dat een nederlandsche minister-resident openlijk schrijft over het land, waar hij is geaccrediteerd, en over een diktator, met wien hij vriendschappelijk uit rijden gaat, gelijk de heer De Reus deed in *Hou en Trou*, kan men na het bovenstaande nog verlangen, dat men daarvan kennis zou dragen aan het departement van Binnenlandsche Zaken? Het zou een al te onbescheiden eisch zijn.

Al deze onverschilligheid, onbenulligheid, stumperigheid, heel deze janboel van ons departement komt thans voor de heele wereld aan het licht. Dit is, natuurlijk, een nationale schande. Onze nationale eer kan men alleen dienen, door te zorgen, dat hieraan een einde kom. Met kanonschoten gaat dat niet; het eenige middel tot verbetering is, onze begrooting te bevrijden van budgetvreters, die in onze diplomatieke vertegenwoordiging de overgroote meerderheid vormen. Maar daarentegen zullen zich natuurlijk het scherpst verzetten degenen, die het hardst schreeuwen over onze nationale eer.

Voor de nederlandsche arbeiders bevat het gebeurde op Curaçao een aparte les. Wij zien opnieuw, met welk een verregaande onverschilligheid de regeering der bourgeoisie de zaken behartigt van een kolonie, waar niets te verdienen valt. Waren nederlandsche kapitalisten geinteresseerd bij de zaken van Curaçao, hadden de Cremer's, de Janssen's, de Deen' er hun ondernemingen, haalden zij er hun millioenen vandaan, dan zou niet alleen de luchthartige minister De Marees van Swinderen ernstige en dreigende woorden tegen president Castro hebben gevonden, maar zijn slappe voorganger, Excellentie Van Tets van Goudriaan zou hem de straffe hand van den sterkere hebben doen gevoelen. Maar nu bewaart wellicht alleen het feit, dat het maar armoedzaaiers zijn, die op Curaçao de dupe worden van ons wanbeheer, de wereld voor het miserabele schouwspel van een oorlog tusschen Nederland en Venezuela."

* * *

Het *Nieuws van den Dag* zou het liefst het conflict aan de uitspraak van het Arbitrage-Hof onderworpen zien.

Het schrijft aan het slot van een artikel, aan bovenstaand onderwerp gewijd, het volgende:

„Maar zoo het Curaçaosche adres en de staaltjes van arrogantie, welke Reuter seinde, hier te lande rechtmatige verontwaardiging wekken — en wij nemen aan, dat ons volk daar niet onverschillig voor blijft — toch moeten wij, die als een palladium het Arbitrage-hof in ons midden hebben, alles doen om uiterste maatregelen, als het kan, nog te verhoeden. Juist omdat wij niet met een volk, eigenlijk zelfs niet met een regeerings-college te doen hebben, maar met één man, die zich despotisch gezag heeft aangematigd.

Is het niet diep ergeniswekkend, dat, in onzen tijd nog, de kanonnen zouden bulderen, menschenlevens opgeofferd, goederen vernield, veel geld weggeworpen zou worden — omdat zulk een man in zijn hoogmoedswaan het daarheen gelieft te drijven? Waarlijk, dat is een toestand, die niet langer in onze beschaving past.

Nederland zal, in dit geval, zijn nationale eer en belangen gemakkelijk kunnen verdedigen. Het feit, dat wij tegenover Venezuela krachtig genoeg zijn, maakt het ons echter gemakkelijker tusschenkomst te aanvaarden. Een poging daartoe kan, dunkt ons, niet uitblijven. Het moet toch in het gemeenschappelijk belang van de Vereenigde Staten en de Europeesche landen zijn, dat eindelijk paal en perk gesteld wordt aan het optreden van den heer Castro en zijn aanhang. Bemiddeling in dit geval zou, met eenigen goeden wil, kunnen leiden tot het oefenen van een heilzamen druk op dien president, en baatte deze niet, dan behoorde men zich te vereenigen om aan zulk een wanbestuur een eind te maken, ten gerieve van Venezuela zelf en van de wereld.

Is dat te veel verlangd? Zoo ja, dan wordt het onze zaak krachtig op te treden. Maar dit geschiede dan snel en doortastend!"

* * *

*De Nieuwe Courant* daarentegen roept luide „à Caracas". In antwoord op het schrijven van een inzender in het blad, die zich „Justus" teekent en kalmte predikt, schrijft het blad:

„Dat Nederland beleedigd is, daarin is zelfs geen twijfel mogelijk. Het is merkwaardig — en betreurenswaardig — dat er in deze quaestie, waarbij onze nationale eer zoo zeer betrokken is, dadelijk weder een Nederlander opstaat om te betoogen, dat president Castro ook wel een beetje gelijk heeft, getuige de publicatie van den heer De Reus. Volkomen wordt daarbij over het hoofd gezien, dat 't ontstaan van het heele conflict met Venezuela aan de quaestie De Reus v o o r a f g a a t; dat deze slechts is een bijkomend incident. Sedert tientallen van jaren staat ons land aan de grievendste bejegening van de zijde van Venezuela bloot; terecht sprak Friso (in no. 196 van ons blad) van „een eindelooze reeks van steeds driester en onbeschaamder handelingen die getuigen van minachting jegens Nederland". Die reeks is thans haar toppunt genaderd in de volgende feiten: 1e. de willekeurige afsnijding van den handel met de Nederlandsche havens; 2e. de beleediging van de Nederlandsche vlag door aanhouding in de open zee en het opbrengen naar Venezuela van onder die vlag varende schepen; 3e. (men zie het adres van de Kamer van Koophandel c. s. van Curaçao) het gevangenhouden van Nederlandsche onderdanen en het schenden van de brievenmail.

Het was mogelijk dat Nederland een eisch tot genoegdoening wegens deze feiten zou onderwerpen aan de beslissing van het Hof van Arbitrage. Daartoe zou echter de medewerking van pres. Castro noodig zijn. Het komt ons voor dat daarop niet meer kan worden gerekend, nu deze na het conflict is voortgegaan de eene beleediging op de andere te stapelen (ook het ruwe wegzenden van den heer De Reus behoort daartoe) en zijn uiterste best doet zich tegenover de wereld voor te stellen als ware hij — of althans óók hij — in dezen beleedigde partij. Nederlanders deden beter hem daarin niet te helpen.

Nu willen wij allerminst oorlog; maar wij achten het toch vrijwel onmogelijk, dat Nederland in deze omstandigheden stappen zou doen om dit eigenaardige „geschil" aan arbitrage te onderwerpen. Hoogstens zou dit de taak van derde mogendheden kunnen zijn. Wel zou het mogelijk zijn, dat onzerzijds een beroep werd gedaan op de „bons offices ou médiation d'une ou de plusieurs puissances amies", teneinde een beroep op de wapens te voorkomen (art. 2 der Conventie van 1899) of dat een bemiddeling van derden, spontaan aangeboden (art. 3) door Nederland werd aanvaard. De door president Castro aangenomen en voortgezette houding doet ons ook daarvan niet veel verwachten; maar dit ware althans te beproeven.

Intusschen komt het er thans in de eerste plaats op aan te toonen, dat indien het niet op andere wijze volkomen satisfactie verkrijgt, Nederland vastbesloten is, zich die zelf te verschaffen."

* * *

Schrijvende over den tegenwoordigen onderwijzersnood in Indië is „Blanda" in de *Controleur* het niet eens met hen, die de beweging van het Ned.-Ind. Onderwijzers Genootschap steunen om liefhebbers in patria het niet gaan naar Indië af te raden.

Als bij uitstek bevoegd om over deze zaak te oordeelen, laten wij hier Blanda's slotsom onverkort volgen.

Hij zegt:

„Of we nu maar ieder Nederlandsch onderwijzer zouden aanraden naar Indië te gaan? Natuurlijk niet. De hoofdacte is de sleutel, die daar alle deuren tot de onderwijzerspromotie opensluit, dus nog heel wat meer dan in Nederland. Die hoofdacte is echter ook best in Indië te halen, mits daartoe slechts de noodige wilsen geestkracht aanwezig zijn, want de studie valt in het Indische klimaat weer wat zwaarder. Wie er echter niet de voorkeur aan geeft, om — naar Indisch gebruik — zijn avonduren en anderen vrijen tijd voornamelijk in de soos zoek te brengen en het erop gezet heeft dat onmisbare radicaal te halen, die zal zeker niet in zijne pogingen falen. We kennen jongelui, die onmiddellijk bij aankomst in Indië de studie flink aanpakten en zich dan ook in korten tijd een nummer op de ranglijst veroverden (zonder hoofdacte blijft men 3de klasse en is die ranglijst dus gesloten).

De onderwijzer zonder die acte en wien het bovendien aan den noodigen studielust en het

noodige doorzettingsvermogen mangelt, blijve stilletjes in Holland. Voor dezulken is ook in Indië niet veel goeds weggelegd. Den gehuwden onderwijzer zonder hoofdacte, maar met de beste voornemens bezield, zouden we toch liever raden, eerst in Nederland af te studeeren. In Indië staat de promotie toch stil, zoolang men den „sleutel" niet in den zak heeft en een buiten de ranglijst gehouden worden sleept financieele nadeelen met zich mede, die we hier maar niet zullen napluizen. Ook voor de gehuwde onderwijzers met hoofdacte en klein gezin (één of twee kinderen) en die een zekere leeftijdsgrens natuurlijk nog niet overschreden hebben, is er in Indië nog wel doorkomen aan, wat er ook ter afschrikking vooral van deze categorie geschreven moge zijn, mits zij er zich maar op voorbereid houden niet onmiddellijk met den neus in de boter te zullen vallen en wel eens korter of langeren tijd de tering naar de nering zullen moeten zetten.

Ook voor hen komt het wel terecht. De regeering zelve kan veel doen om deze nieuwelingen in hun eerste moeilijke tijden tegemoet te komen door hen niet op de hoofdplaatsen te houden. Op de kleinere binnenplaatsen is het leven goedkooper.

Maar de gehuwde onderwijzer heeft bij de beslissing der vraag of hij al of niet naar Indië zal gaan, niet slechts rekening te houden met zichzelf, maar ook, en niet minder, met zijn vrouw. Hij heeft het met zichzelf uit te maken, of zij die mate van ontwikkeling en beschaving of althans den aanleg daartoe bezit, dat zij zich in haar nieuwe omgeving aan een meer vormelijk leven zal weten aan te passen. In Indië is het noodig, dat ook de onderwijzer zijn vrouw „presenteeren" kan. Wie dit over 't hoofd ziet, zal daarvoor met decepties worden gestraft. In 't algemeen is in Indië de „flinke" ambtenaarsvrouw veel waard.

Het naast er aan toe om zich een carrière in Indië te gaan scheppen, is dus de ongehuwde onderwijzer met hoofdacte. Wanneer deze daarbij een dosis fermiteit bezit, dan kan hij zich bij voorbaat verzekerd houden dat het hem in de Oost wèl zal gaan."

## Uit de O.I. Mail.

### Van Sumatra's Westkust.

Aan het *Soerab. Handelsblad* werd 2 Juli j.l. uit Fort de Kock geseind:

„Hier heerscht algemeene verontwaardiging over het rekest van de Kamer van Koophandel te Padang, bij welks opstelling slechts winstbejag heeft voorgezeten. Het werpt een eigenaardig licht op de tegenwoordige Hollanders en den steun van particulieren aan het gezag, te meer, daar alle flinke inlandsche hoofden de invoering der belasting toejuichen. Laat men voorzichtig zijn! Twee bataviasche bladen *(Batav. Nieuwsblad* en *Nieuws van den Dag)* worden op de hoogte gehouden door den redacteur van de *Sumatra-Bode*, die ter zake eigenaardige belangen heeft. De regeering wordt volkomen juist ingelicht.

De gouverneur is nog steeds hier. De beweging dier bladen, dat de gebeurtenissen van heden het gevolg zouden zijn van ruw geweld van jaren her, is zeer vermakelijk, daar de tuchteloosheid juist aangemoedigd is door een wel is waar mild, doch slap bestuur. Dit is vooral gebleken uit de vrees voor de invoering der belasting.

Nergens is de opstand algemeen; nergens doen fatsoenlijke menschen of bekende geestelijken er aan mee. De geestdrijvers van de sekten der Sakirchah en Sadilihag hebben altijd den *prang sabil* voorgestaan. De invloed van hun godsdienst is steeds onderschat. De Naqsjabendis houden zich goed en verklaren in volle mesdjids, dat deze begonnen oorlog niet wettig is, omdat hij niet door het ware geestelijk gezag gelast werd, noch voor de verdelging noodig is. Zij verklaren, dat de gevallenen niet zijn *matih sjahid*, geen martelaren. Niettegenstaande dus de geheele bevolking weet, dat bedoeld wordt een godsdienstoorlog uit te lokken, durven de bedoelde bladen den invloed van den godsdienst ontkennen."

* * *

Omtrent het **Atjeh-rapport** schrijft de heer P. Bergmeijer in *De Getuige* van 3 Juli j.l. o.m.:

Wel, dienaangaande is de publieke opinie immers al gevormd?

De pers in Nederland, zoo werd heden aan de Indische bladen geseind, keurt de gedragslijn van den gouverneur-generaal, blijkende uit het Atjeh-rapport, af.

En de Indische bladen oordeelen al even ongunstig. Zelfs de Java-Bode neemt het rapport niet in bescherming, maar tracht de verantwoordelijkheid voor het rapport te leggen op de ambtenaren, die het opstelden.

Nu is het heel begrijpelijk, dat men algemeen sympathie gevoelt voor iemand als generaal Van Daalen, die, naar men het doet voorkomen, slechts opgeofferd wordt. Dat de heer Van Daalen ook het aanbod van de Java-Bode, om zich tegen het rapport te verdedigen, heeft afgewezen, zal er wel niet toe bijdragen om die sympathie te verminderen.

Maar waarom moet nu die pijnlijke zaak nog meer vertroebeld worden door slechts woorden van afkeuring uit te spreken voor den gouverneur-generaal?

Men kan den heer Van Heutsz hoogstens verwijten, dat hij, schoon kennende de minder goede eigenschappen van den heer Van Daalen, toch te veel op hem vertrouwd heeft. Maar het is toch de vraag, of dat nu werkelijk zoo'n misdaad is, als men thans doet voorkomen.

Er bestaat veel gevaar, dunkt me, dat men den G.-G. tracht tot zondebok te maken. Er heerscht nu eenmaal in zekere kringen een geweldige afkeer tegen den heer Van Heutsz. Vergeet ook niet, dat de groote massa steeds neiging gevoelt, om iemand, dien ze eerst op een voetstuk ge et heeft, later weer daaraf te halen en zoo mogelijk onder den voet te loopen. Eerst roept men: Hosannah! en later: Kruist hem. En men heeft generaal Van Heutsz eenige jaren geleden bewierookt; geen wonder dus, dat men hem thans verguist.

Doch de wijze verbaast zich niet over de wispelturigheid der menigte; hij schreeuwt ook niet mee met den grooten hoop. Hij weet en hij ziet het hoe langer hoe meer, dat regeeren moeilijk is. Dat is een waarheid, die wel wat veel vergeten wordt in onze dagen.

* * *

Over de **plannen van Generaal Van Daalen** weet de *Javabode* mede te deelen, dat deze heer in den loop der maand September a.s. gebruik zal maken van zijn aanspraken op een buitenlandsch verlof. Noch van zijn wapen, noch van den generalen staf wenschte hij thans chef te worden om de promotie niet tegen te houden. Hetgeen volstrekt niet zeggen wil, dat de generaal stil zit; integendeel zouden hem door den legercommandant ettelijke opdrachten zijn gegeven. Hiermede brengt men ook in verband, dat de chef der 4e militaire afdeeling, kolonel K. van der Maaten, den generaal, zoodra deze te Soekaboemi was aangekomen, een bezoek bracht.

In 1909 denkt generaal van Daalen in Indië terug te zijn met het oog op de dan te verwachten vacature in het legercommando.

* * *

### Inlandsche Landbouw.

In de *Preanger-Bode* van den 1sten Juli j.l. wordt gewezen op het, naar de schrijver beweert, bevreemding wekkend feit, dat de regeering nu en dan bataksche, palembangsche, makassaarsche en andere hoofden van de buitenbezittingen naar Java zendt om hen daar den landbouw te doen leeren, terwijl het toch bekend is, dat die landbouw op dit vruchtbare eiland nog op den laagsten trap van ontwikkeling staat. Door den schrijver worden dan verschillende staaltjes van de achterlijkheid van den inlandschen landbouwer aangehaald.

Den schrijver kan worden toegegeven dat er op bedoeld gebied op Java nog heel wat te doen valt. Tot de taak van het departement van landbouw behoort in de eerste plaats het beramen van maatregelen, waardoor aan den inlandschen landbouw blijvend meer bevredigende uitkomsten kunnen worden verzekerd. In die richting zijn niet minder dan drie afdeelingen van het departement werkzaam, n.l. die voor waarnemingen en onderzoekingen speciaal voor den inlandschen landbouw, die voor waarnemingen en onderzoekingen tot vermeerdering der kennis van den bodem en die voor meteorologische waarnemingen ten behoeve van den landbouw. Door middel van een proefstation voor rijst en tweede gewassen en demonstratievelden tracht men het beoogde doel te bevorderen, waartoe een inspecteur en een drietal adjuncten werkzaam zijn, die onder meer plaatselijke onderzoekingen instellen en gegevens verzamelen. Vooral aan de rijstcultuur wordt de meest mogelijke belangstelling gewijd, welke verplichting reeds in het jaar 1863 bij eene kabinetscirculaire aan de hoofden van gewestelijk bestuur

## FEUILLETON.

# Java's Mooi.

Ik ben pas terug van een tochtje over Java en heb, nu dit de eerste reis was na een verblijf in Europa, meer dan ooit gevoeld hoe lief 't land me is en hoe 't waard is, bereisd te worden, hoewel ik eenige maanden geleden, dwepende met Zwitserland's en Tirol's liefste plekjes, weinig meer dacht aan Java's schoon.

Ik voel nu, hoe ondankbaar ik geweest ben, en wil daarom mezelf en anderen bekennen hoe aantrekkelijk al 't mooie van Java was, dat me nu trof, terwijl ik vroeger, er aan gewend, het haast niet meer zag. De beroemde blauwe luchten van Italië en Zwitserland, ziet men ze hier niet even schitterend en het geheele jaar door? En het volle, rijke groen, de weelderige, schitterende plantengroei doet eerst weldadig aan, als men een najaar en winter in Europa heeft meegemaakt, al gaat er dan toch m. i. niets boven een winterlandschap in rijp.

In den sneltrein door de Preanger reizende, en met welgevallen uit het raampje ziende, kwam de gedachte bij me op, hoe het een Hollander, een vreemde, treffen moet, dat grootsche, forsche van onzen plantengroei hier, zoo geheel één met de gansche natuur.

En toch, al meermalen ben ik teleurgesteld, als we Hollandsche vrienden uitgekregen hadden en ik belangstellend hunne eerste indrukken gadesloeg. Zoo dikwijls al vroeg ik me af: „Is het omdat de Hollanders, jong naar Indië gaande en voordien weinig of niet gereisd hebbende, de ruimheid van blik missen, die hen tot oordeelen bevoegd maakt, of is het de vooringenomenheid van iemand, die zich genoodzaakt ziet, zijn eigen land te verlaten om zich te gaan inleven in een vreemd land, waar alles hem ongewoon en onprettig aandoet?"

't Maakte op mij altijd den indruk van een niet-willen-zien van al het goede en mooie in 't nieuwe, voortspruitende uit eene stijve gehechtheid aan het eigen home, ieder rechtgeaard vaderlander, die zijn land niet uit is geweest, eigen.

Want ook meermalen reisde ik samen met vreemdelingen: Duitschers of Engelschen, die zich enthousiast betoonden. Was dat omdat die kwamen met open blik en een hart gewillig om 't goede in zich op te nemen, omdat ze op reis gingen met de bedoeling het mooie en bijzondere in elk vreemd land te zoeken, om zoodoende hun blik nog te verruimen? Want het kan niet anders dan me bevreemden, als een baar hier niet direct na aankomst al opmerkt het mooi van onze palmen, in groote verscheidenheid prijkende op de erven der heerenhuizen te Batavia.

En de bamboe en klapper, zijn het geen prachtplanten met hun vederfijn wuivend gebladerte?

Hun mooi boeit me nog, mij, die ze van mijn prille jeugd af om me heen zie. Moet 't dan iemand niet opvallen, die nooit eene plant zag, zóó sierlijk van vorm als juist deze specifiek tropische gewassen, die elk plekje stoffeeren tot een waar schilderij? En vergeet dan ook onze bloeiende boomen niet, die, al komen ze vrij zeldzaam voor, in hun bloeitijd dan toch een reuzenbouquet gelijken met hunne schitterende kleurenpracht. En dan de groote, grofbladige, bont getinte sirih-oetan, die zich forsch slingert om den stam en dringt tusschen de takken van flinke boomen. Ga de waringin- en kanarielaan in 's Lands plantentuin te Buitenzorg maar eens zien; dat is voldoende om in bewondering te geraken voor de machtige woudreuzen, die we hier hebben. Is een waringin in zijn forsche grootheid van stam en kruin en toch gracieuse fijnheid van loof en jong luchtwortelhaar geen wonder van pracht? Welke boom heeft dat diepe, warme groen van den waringin, onder welks schaduw een heele passer met zijne drukke bevolking zich bergt?

*Wordt vervolgd.*

werd opgelegd. Ook van de demonstratievelden, bestaande uit van de bevolking gehuurde, te midden harer bouwgronden gelegen velden, wordt een nuttig effect verwacht, vooral door den aanleg dier velden gepaard te doen gaan met de verspreiding op vrijgevige wijze van zaden van goed gebleken soorten van cultuurgewassen.

De dagelijksche leiding dier proefvelden is opgedragen aan gediplomeerde leerlingen der landbouwschool. Hoewel de hoofden in het algemeen zich wel geneigd betoogen om de, hun in het belang der cultures gegeven wenken ter harte te nemen, moet worden erkend, dat de bevolking nog steeds weinig zorg blijft besteden aan hare aanplantingen.

Toch bestaat er geen aanleiding, meent de *Javabode*, om met den schrijver in de *Preanger-Bode* de bezoeken van inlandsche hoofden van de buitenbezittingen, waar nog algemeen de ladangbouw gedreven wordt, aan Java te ontraden. In de eerste plaats zij opgemerkt dat doorgaans niet, zooals de schrijver meent, die hoofden tot het voormeld doel op kosten van het gouvernement, maar voor eigen rekening, veelal onder geleide van een bestuursambtenaar zich naar hier begeven. Hoeveel hier nu op het gebied van de teelt van inlandsche gewassen nog te verbeteren moge vallen, heeft niettemin de ervaring geleerd, dat die reizen in het algemeen goede vruchten dragen, daar uit den aard der zaak de aandacht der betrokken hoofden in het bijzonder gevestigd wordt op de best bewerkte velden, terwijl zij tevens in de gelegenheid worden gesteld tot bezichtiging van groote bevloeiingswerken enz., waarover zij steeds hunne groote bewondering te kennen geven.

In vergelijking met de toestanden op de buitenbezittingen — uitgezonderd op Bali — zijn toch die op Java in dat opzicht beduidend gunstiger, zoodat tot eene geheele afkeuring van het denkbeeld om de inlandsche hoofden buiten Java met die cultuurtoestanden kennis te doen maken, niet gemotiveerd is. Integendeel is de uitvoering van plannen van dien aard toe te juichen. hoezeer men ook voortdurend met kracht werkzaam moet blijven tot verbetering van de cultuurmethodes van den conservatieven Javaan.

* * *

### Een teekenend antwoord

ontving het voorloopig comité dat zich te Bandoeng had gevormd, met de bedoeling het tiende jaarfeest der Koningin buitengewoon luisterrijk te vieren, op zijne uitnoodiging om medewerking hiertoe te verleenen van de vereeniging „Insulinde":

„Naar wij uit het plaatselijk blad vernemen, gaat uw comité zwanger van plannen om den 31en Augustus a.s., den geboortedag van onze geëerbiedigde Koningin, tevens dag waarop de tienjarige regeering van Hare Majesteit zal worden herdacht, door schitterende feesten te vieren.

Het hoofdbestuur van „Insulinde", uitvoering gevende aan de opdracht der algemeene vergadering, gehouden op 26 Juni j.l., heeft de eer uw comité als zijne meening te kennen te geven dat, zoo ooit, thans de tijd niet is aangebroken voor het organiseeren van festiviteiten.

Het grondt zijne opinie op het feit dat nooit te voren wellicht Indië zulke ernstige tijden heeft door gemaakt.

Over den geheelen Indischen Archipel wordt gevochten, hier en daar hardnekkig gestreden, niet 't minst op de Westkust van Sumatra, waar de Maleier in opstand is gekomen als een gevolg van de invoering der belastingen, waar ambtenaren en loyale onderdanen in de vervulling van hun plicht zijn vermoord, waar het leger, in welks gelederen wij onze vrienden en verwanten tellen, zulke bloedige offers plengt op het altaar van het vaderland.

Dure expedities, die, nevens andere noodzakelijke uitgaven, een opvoering van belastingen tot ongekende hoogte hebben tengevolge gehad, hebben elkander de laatste jaren verrassend snel opgevolgd.

De onveiligheid op Java neemt toe, de welvaart, zoo er al van welvaart sprake kan zijn, neemt af, in vele opzichten zijn de toestanden, euphemetisch uitgedrukt, niet zooals te wenschen ware.

Indië past vooreerst geen feest: de tijd is er te ernstig voor.

Feestgedruisch, gejuich, gejoel...... hier, daarginder smartkreten, doodsgerochel van een vriend of verwant, die in dienst van het vaderland zijn leven laat...... het schril contrast doet ons pijnlijk aan.

Men viere geen volks-feesten in tijden van opstand, hier, verzet daar, ontevredenheid alom.

Ook onze Koningin zoude, naar het oordeel van dit hoofdbestuur, den tijd niet gekomen achten, om luisterrijker dan gewoonlijk haar geboortedag te vieren.

Wij kunnen u verzekeren dat de gevoelens van dankbaarheid en vreugde, die u, blijkens uw rondgezonden circulaires alle Indiërs veronderstelt te zullen bezielen op 31 Augustus a.s., niet geheel onvermengd zijn.

De Vereeniging „Insulinde" althans onthoudt zich van alle deelneming aan de feesten, in welk opzicht ook.

Wij kunnen er aan toevoegen dat te Bandoeng alleen, vele personen onze inzichten ter zake deelen."

* * *

*De Javabode* van 3 Juli schrijft onder het opschrift:

### Een merkwaardig man.

„Heden ontvingen wij bezoek van den heer Emmerik, den apostel der dienende liefde, die op Celebes met een troep minwaardige Javanen een landbouw-kolonie heeft opgericht, waarvoor men niets dan bewondering kan gevoelen. Met de grootste sympathie heeft de gouverneur-generaal den eenvoudigen man ontvangen en aangehoord en zijn groot leedwezen betuigd dat de regeering niet bij machte is hem financieel krachtiger te steunen. De heer v. Emmerik, die zwaar ziek is geweest, wordt thans verpleegd in het militair hospitaal alhier. Toch zal hij trachten, den 19en dezer in een vergadering van den Indischen Bond propaganda te maken voor emigratie en kolonisatie naar de buitenbezittingen.

Hij is er van overtuigd dat toch nog altijd de oplossing van het paupervraagstuk in die richting ligt. We vreezen dat de man bedrogen zal uitkomen, meent het blad.

Onder de „Ingezonden stukken" lezen wij in verschillende bladen:

### Witte Kruis-kolonie bij Salatiga.

Na een afwezigheid van zes maanden is mijn echtgenoot thuis gekomen van Celebes, alwaar hij kort geleden door een zware ziekte op den rand van het graf heeft gelegen.

De dokter heeft hem volkomen rust en versterkende middelen voorgeschreven. Maar hoe kan de vader dat doen, terwijl zijn ruim 300 kinderen — groot en klein — gevoed, verpleegd en gekleed moeten worden en de fondsen zoo goed als geheel uitgeput zijn.

Als hij wederom op krachten is gekomen, zal hij zeer gaarne om Jezus wil de bedelaar zijn om te voorkomen dat 300 ex-bedelaars, waaronder 'n groot aantal zwakken, gebrekkigen, ouden van dagen, blinden, krankzinnigen en kinderen, zouden rondzwerven.

De menschlievendheid en kiesche milddadigheid, die wij gedurende het ruim zes-jarig bestaan der kolonie ondervonden hebben, geven ons vrijheid u te vragen de helpende hand te willen uitsteken om ons over dit critisch tijdperk heen te helpen.

God zegene u.

De uwe in Zijnen dienst:
ALICE v. EMMERIK—CLEVERLY.

Het is niet dan na veel aarzelen, dat ik mijn vrouw vergunning geef in de couranten een plaatsje te vragen voor bovenstaand briefje.

Na lang overwegen ben ik er toe gekomen om al mijn bezwaren er tegen overboord te werpen.

Zonder dat ik naar de positie gezocht heb, ben ik een der woordvoerders van den Javaanschen pauper.

Toen ik 20 jaren geleden Christen werd, begreep ik, dat ik tot dingen kon geroepen worden, waar tegen vleesch en bloed wel eens in opstand komen. God weet welk een natuurlijken afkeer ik van vragen heb. Ik doe het hier als vertegenwoordiger van den Javaanschen bedelaar, dus als bedelaar voor de bedelaars.

Kromo mag zijn hoe hij wil, maar het feit is niet weg te redeneeren, dat wij allen — Europeanen en Chineezen — een schuld aan hem hebben.

Er is op Celebes een prachtige way out of darkest Java voor inlandsche paupers. Wij zijn al begonnen ze derwaarts over te brengen. Pas ontvangen berichten van onze medewerkers aldaar luiden zeer gunstig.

Met een dankbaar hart voor al de hulp, sympathie en liefde, die ons tot dusver bewezen werd,

hoogachtend, uw dienaar,
om Christus wil,
E. v. EMMERIK.

Onder de lezers van het Kol. W.blad zullen er ongetwijfeld ook vele zijn, die dit zelfopofferende echtpaar bij hun liefdewerk naar krachten zullen willen steunen.

* * *

### De biddende Hadji en de bok.

Ten slotte nog een grapje uit de *Javabode:*

Hadji Saimin en Hadji Moehamad maakten een wandeling door Bogor en bespraken verschillende Qoran-teksten.

De laatste kreeg aandrang om zijn gemoed lucht te geven en Allah te loven. Hij klom op het talud van het spoor langs den weg op Peledang, spreidde zijn hoofddoek daar neer, knielde en begon te bidden, prevelend het hoofd op en neer bewegend.

Hadji Saimin ging een eind verder op het talud zitten.

Een bok, die nog wat verder op aan de magere grasprietjes knabbelde, zag de biddende, met het hoofd heen en weer bewegende (soodjoet) gedaante. Of het dier nu meende, met een collega te doen te hebben of dat hem het dzikirende hoofd verdacht voorkwam, zal wel nooit zijn uit te maken. Zeker is het, dat het nijdige dier meer en meer naderde, met zijn kop dezelfde bewegingen makende als de biddende hadji.

Hadji Saimin zag het dier wel in dreigende houding naderen, doch durfde Moehamad niet te waarschuwen, daar men een biddende niet storen mag *(talar)*, want dan moet de vrome weer van voren af aan beginnen.

Steeds vuriger bad Moehamad, toen de bok door een geduchten stoot den vrome van het talud wierp.

Een groot misbaar volgde: in plaats van zijn kameraad te helpen, brulde hadji Saimin van 't lachen, wat Moehamad nog nijdiger maakte.

„Kondt ge me niet waarschuwen voor dien satanschen bok?" vroeg hadji Moehamad. „Zeker niet", antwoordde hadji Saimin, „ik mocht je immers niet in je gebed storen."

Samen achtervolgden ze den bok, die echter vlugger was dan de vrome mannen.

Hadji Moehamad is nog niets te spreken wanneer men hem op bidbijeenkomsten waarschuwt, om alvorens tot het gebed over te gaan, eerst goed te onderzoeken, of er geen bok in de buurt is.

De kwajongens noemen hadji Moehamad nu: „hadji kambing."

## WEST-INDIË.

### Suriname.

### De goud-productie.

In de vijf eerste maanden van dit jaar bedroegen de goudaanvoeren te Paramaribo en Albina in totaal ruim 460 kilogrammen tegen resp. 387 en 422 kilogrammen in hetzelfde tijdvak van de jaren 1907 en 1906.

Het gouddistrict Suriname leverde tot vorengenoemde hoeveelheid voor dit jaar het grootste aandeel. Van daar werd toch in het geheel ruim 256 KG. goud aangevoerd, waartoe de Goldfields of Suriname Ld. met ruim 60 K. G. en de placers Green met 98 KG. tezamen, dus het vijfde deel bijdroegen.

Van het district Lawa werd een hoeveelheid van 103 KG., nagenoeg afkomstig van de placers der Compagnie des mines d'or aangevoerd, en uit Marowijne kwam omstreeks 66 KG. goud, waarvoor ruim 50 KG. van de placers der te 's-Gravenhage gevestigde maatschappij Hermina.

De aanvoer uit het district Saramacca was vergeleken bij dien van vroegere jaren, nog zeer gering, nog geen 35 KG. in de vijf eerste maanden. Voor bijna de helft kwam het edel metaal van de placers der Guyana Goud Placer Mij. In de maand Mei begon echter de Saramacca Company weder te produceeren en leverden hare placers ruim 7 K. G. goud op, zoodat in die maand alleen nagenoeg 16 K. G. goud uit dat district werd aangevoerd tegen ruim 19 K. G. slechts in de vier voorafgaande maanden te zamen.

Het heeft er dus allen schijn van, dat 1908 een goed goudjaar voor Suriname zal zijn.

* * *

### De cacao-uitvoer.

De uitvoer van cacao over de afgeloopen maand, lezen we in *Onze West* van 8 Juli, vertoonde vooruitgang, vergeleken met het vorig jaar. Over Juli belooft de uitvoer belangrijk hooger te worden dan het vorig jaar. En daar ook de kansen op napluk-ken gunstiger staan dan verleden jaar, schijnt dit jaar over het geheel beter te zullen worden dan 1907, wat het oogst-quantum betreft n.l.

De uitvoer bedroeg in balen van honderd K. G. in Juni 1908, 3259; in Juni 1907, 3016 en in Juni 1906, 4126 balen.

Al moge echter de uitvoer van cacao wat hoeveelheid betreft dit jaar grooter blijken dan ten vorigen jare, het valt te betwijfelen, dat 1908 voor de planters een beter jaar zal zijn uit financieel oogpunt dan 1907, daar de marktprijs voor hun product thans toch heel wat lager is dan in 1907.

* * *

### Bacovencultuur.

Zaterdag den 4den Juli zijn per s.s. „Suriname" verscheept 4679 bossen bacoven.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473, 3837, 4244, 4437 en 4679 bossen.

* * *

### Een gouvernements-pandhuisdienst?

„In het persoverzicht in dit nummer, schreef *Onze West* van den 11den Juli, vindt de lezer het een en ander overgenomen uit een artikel in de *Suriname* over banken van leening.

Met de theoretische beschouwingen aan dit onderwerp gewijd, zal wel ieder het eens zijn. Staatsbedrijf is zeker in het algemeen belang de meest gewenschte vorm van banken van leening.

Waar echter het blad de theorie overbrengt op practisch terrein, ziet het o.i. enkele factoren over het hoofd.

Het vrije pand beleenen is gelukkig verboden in de kolonie, zegt het blad. Maar, vragen wij, belet dit, dat heel, wat voorwerpen in stilte verpand worden? Is niet de feitelijke toestand, dat de behoeftige die overgaat tot pand beleenen, overgeleverd is aan den willekeur van meer of minder clandestiene pandnemers?

Van dit standpunt beschouwd, zou invoering van een particulier pandjeshuis (onder Gouvernements contrôle) reeds een verbetering geven op den bestaanden toestand.

Daarbij komt, dat het Gouvernement de laatste jaren al veel hooi op den vork heeft genomen, zoodat wij voor ons niet optimistisch zijn over de kansen van het tot stand komen van een gouvernementsbank van leening in afzienbaren tijd.

Dit een en ander in aanmerking genomen, gelooven wij, dat de hier ingekomen aanvraag voor de oprichting eener particuliere bank van leening,ernstiger overweging verdient dan in de theoretische beschouwingen van de *Suriname* het geval is."

* * *

### De Zondagsrust.

De verordening op de Zondagsrust is in de kolonie van kracht geworden. *Onze West* schreef dienaangaande den 7en Juli het volgende:

„De politie zal, vooral in den eersten tijd, scherp hebben toe te zien, dat de verordening betreffende den wekelijkschen rustdag wordt nageleefd. Zoo meenen wij te hebben opgemerkt, dat het telegraafkantoor zich niet houdt aan de bepaling, dat dienstbaren van wie krachtens art. 12 op Zondag arbeid mag worden gevergd, recht hebben op één vrijen dag om de andere week.

Voor den kantonrechter zijn de vorige week drie Britsch-Indiërs verschenen, wegens overtreding der Zondagsverordening. Deze Britsch-Indiërs eischen den Vrijdag op als rustdag en weigeren des Zondags te sluiten. Nu is in de toelichting van de verordening zeer duidelijk gezegd, dat het niet de bedoeling was aan Aziaten de vergunning te geven op een anderen dag dan Zondag te sluiten, daar het Mahomedaansch geloof geen bepaalden weekdag als rythmisch wederkeerenden rustdag kent. Alleen indien op grond van een erkende godsdienstige overtuiging een anderen rustdag dan Zondag wordt gevraagd, mag dit worden toegestaan.

De rechter zal dus een principiëele uitspraak hebben te doen betreffende de uitlegging der wet."

* * *

### Acclimatatie en Kolonisatie.

Bij een in *Onze West* opgenomen artikel van Dr. v. d., Plaats over dit onderwerp handelende, teekende het blad het volgende aan:

„Tot zoover de geachte schrijver.

Wat betreft kolonisatie door Hollandsche boeren, zijn wij meer optimist dan hij, en durven wij gerust een proefneming in die richting, gelijk destijds door gouverneur Lely was voorgesteld, aanbevelen.

Niet aan te bevelen achten wij echter het denkbeeld, om jongelieden voor landbouwondernemingen met regeeringssubsidie uit te zenden.

Bij de herleving van den landbouw in Suriname, is er ongetwijfeld plaats voor meer Hollandsche krachten, doch men kan het doen uitkomen daarvan, als tot dusverre, overlaten aan het particulier initiatief. Subsidie zou hier onbillijke concurrentie in het leven roepen.

Het belang van het artikel van Dr. v. d. Plaats schuilt voor ons uitsluitend in de wetenschappelijke uiteenzetting van de bezwaren, die Europeesche vestiging uit een gezondheidsoogpunt in de tropen ontmoet."

* * *

## Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

### Teysmannia. 1908. Afl. 6.

Bevat de navolgende artikelen: *Nieuwe en minder bekende koffiesoorten (Abeokutakoffie)*, door *Dr. P. J. S. Cramer*, (vervolg.) — *Kalkstikstof en hare ontleding in den bodem*, door *E. de Kruijff*. — *Bemestingsproef op bevloeid terrein (sawah)*, door *J. E. van der Stok*. — *Eenige aanteekeningen over de fauna der Duizend-eilanden*, door *Dr. J. C. Koningsberger*. Voor dit laatste opstel vragen we een oogenblik aandacht.

Dr. Koningsberger geeft eene, op eigen onderzoek gegronde, beschrijving van de insectenfauna van een aantal eilandjes der zgn. Duizend-eilanden, die zich ten Noordwesten van Batavia uitstrekken, en waarvan slechts enkele zijn bewoond. Tusschen de klassificeering van allerlei vliegen, mieren, wespen enz. door maakt Dr. K. verschillende opmerkingen, welke zijn aanteekeningen ook voor den niet-vakkundige aantrekkelijk maken. Zoo verhaalt hij o. a. van zijn bezoek aan het historische eilandje „Batviaasch Kerkhof", gelijk onze voorouders het noemden:

„In den namiddag van denzelfden dag — dat is 14 April j.l. — werd ten slotte nog een kort bezoek gebracht aan Poeloe Kèlor, welk eiland niet meer uitgestrektheid bezit dan een ruim, Indisch erf. Het grootste gedeelte er van wordt in beslag genomen door een kampong, terwijl aan de andere, noordelijke zijde het oude fort wordt gevonden, een reusachtige, indrukwekkende steenklomp, in welks gewelven een kelderachtige temperatuur heerscht. Jammer genoeg wordt deze herinnering aan de geweldige energie van vroegere geslachten thans gesloopt op last van het Waterstaatskantoor te Batavia, dat de uit elkander gebikte grootheid van voorheen honoreert met twee en een halven gulden de duizend gave steenen. Een oude inlander, in de brandende middagzon met hamer en breekijzer bezig, vertelde mij met zekeren trots, dat het hem wel eens gelukt was, er op één dag veertig los te krijgen." Met den heer K. betreuren wij natuurlijk dergelijk slooperswerk!

Evenals gewoonlijk bevat dit nummer van Teysmannia onder het opschrift „Sprokkelingen uit nieuwe publicaties" nog een aantal kleine bijdragen, waaronder een aan „Tropenflanzer" ontleend bericht over *Handelswaarde van copra*, die naar de bereiding in drie groepen is te verdeelen, nl. in de zon gedroogde, boven vrij vuur gedroogde, en op andere wijze kunstmatig gedroogde copra of kern van de cocosnoot. Volgens den schrijver in „Tropenflanzer", een fabrikant van cocosolie te Heilbronn, behoort de in de zon gedroogde Javacopra, die dikwijls geheel bedorven op de markt aankomt, tot de minste kwaliteiten. Daarentegen is de Ceyloncopra zeer in trek, en wordt dan ook met 4 Mark per 100 K.G. meer betaald dan de Javacopra. Een nog betere kwaliteit is de copra van de kust van Malabar afkomstig. Deze komt slechts in geringe hoeveelheid op de markt, en is door zijne zuiverheid bijzonder geschikt voor de bereiding van cocosboter (Palmin, enz.), die copra haalt zelfs 8 Mark meer dan de Javacopra.

Het is te hopen, nu de copra-uitvoer van Java en tal van andere eilanden van den O.-I. Archipel in den laatsten tijd zoo'n hoogen vlucht heeft genomen, en zoovelen Inlanders bij deze tak van nijverheid betrokken zijn, dat er maatregelen zullen worden genomen om het product een beteren naam te doen verkrijgen op de wereldmarkt.

* * *

### Vragen van den Dag. Augustus 1908.

*Dr. H. Blink* schrijft in deze afl. een hoofdartikel over *De economische geographie der Padangsche Bovenlanden en het belastingvraagstuk voor Sumatra's Westkust.*

We willen Dr. Bl. een oogenblik zelve aan het woord laten teneinde zijn o.i. zeer bevoegd oordeel over de invoering der geldelijke belasting ter Sum. Westkust te vernemen.

„Die geldelijke directe belastingen, welke den 1en Maart werden ingevoerd, hebben een storm van verontwaardiging gewekt in de Padangsche Bovenlanden, en hadden een opstand tengevolge, welke van Nederlandsche zoowel als van Maleische zijde bloedige slachtoffers heeft geëischt. Waaraan is dat toe te schrijven? Moeten de Maleiërs als onwillige onderdanen beschouwd worden, die niet willen deelen in de kosten van het bestuur? Zijn zij economisch te zwak, om te betalen? Zijn zij oproermakers, die met het zwaard tot zwijgen, niet tot rede, moeten gebracht worden? Of heeft de Nederlandsche wetgevende macht ondoordacht, zonder rekening te houden met de economisch-geographische en sociale toestanden aldaar, belasting opgelegd?

Deze vragen dringen zich bij objectieve beschouwing aan ons op, na het leeren kennen der gebeurtenissen.

Dat de Maleiers onwillig zijn, om mede bij te dragen in de kosten van bestuur, kan niet gezegd worden. Trots de beloften van het plakkaat pandjang van 1833 hebben zij daartoe steeds op verschillende wijzen bijgedragen. Zij hebben zich nooit krachtig op de daarin beloofde voorrechten beroepen, als die aangetast werden, hoewel dat plakkaat hun bekend was, en in 1853 de Regeering de waarde er van nog erkende, door het toepasselijk verklaren ook op de landen, welke nog onder ons gezag zouden komen.

De luttele bedenkingen in het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer bij de behandeling van het belastingontwerp in 1907, die hoofdzakelijk berustten op de vraag, of de draagkracht wel voldoende was, bewijzen, dat men hier de portée van dit wetsontwerp voor dat land en dat volk niet heeft begrepen."

Vervolgens wijst Dr. Bl. op de eigenaardige sociale toestanden in die streken, en werd z.i. bij de genomen beslissing uit het oog verloren, dat deze geldelijke heffing, als zij uitgevoerd wordt, bij wanbetaling het familiebezit" — het *onvervreemdbaar* familiebezit volgens den Menangkabauschen adat — „zal doen aantasten van regeeringswege, en dat hiermede de grond der sociale omkeering kan volgen met versnipperd grondbezit, en dat dit het ontstaan van een koelie-proletariaat, welks gemis deze maatschappij zoo gunstig onderscheidt van die op Java, zal bevorderen. Men heeft geen rekening er mede gehouden, dat schier elk op Sumatra's Westkust goed bekend ambtenaar de aantasting van de „harta poesaka" in dit land als een niet te vergoelijken fout beschouwt... De Nederlandsche Wetgevende Macht, weinig ingelicht, zag de gevolgen van het wetsontwerp niet in, en nam het voorstel schier zonder bedenking aan. Zij vermoedde niet, dat zij daarmede de bestaande volkstoestanden in hun beginselen aantastte. Maar dat zag de Menangkabauer onmiddellijk in, toen het bericht der invoering dezer belasting kwam.

Daarbij komt meer. Haastig, zonder raadpleging der bevolking, en wel van een volk, dat door zijn boven geschetsten aard daarop aanspraak maakt, dat door de geschiedenis der betrekkingen met Nederland daarop een recht had, is die belasting ingevoerd met een ondoordachte haast en drang van boven."

Ten slotte zegt Dr. Blink, dat principieele fouten zijn gemaakt, die voorkomen zouden zijn, als men in Nederland maar rekening gehouden had met het land en volk, waarvoor men wetten maakt. Deze gebeurtenissen leveren recent weer een sprekend bewijs voor de waarheid onzer vroeger uitgesproken stelling: Voor lagere zoowel als voor hoogere bestuursambtenaren in Ned.-Indië (en voor de wetgevende macht van dit land) is intense kennis der economische geographie onmisbaar, om met vrucht, zoowel ten behoeve der Inlanders als van het Moederland, hun taak te vervullen."

* * *

### De Indische Mercuur. 28 Juli 1908. No. 30.

Dit Nr. bevat o.m. eene bespreking der onlangs verschenen nieuwe uitgaven van het Kol. Museum (waarop door ons reeds de aandacht is gevestigd), door P. van der Wielen, benevens de volgende opstellen: Komt in de Java-coca kristalliseerbare cocaïne voor? door A. W. K. de Jong. — Iets over de grondbewerking in kina-plantsoenen, door P. E. Botje. — Grondbewerking in kinatuinen, door C. M. Hamaker. — Onderzoek betreffende het hout, afkomstig van verschillende Afrikaansche Legumimosen, door A. H. Berkhout. — Peru als rubberland, door denzelfden. — Ricinusperskoek als veevoeder, door P. v. d. W. — Het 25-jarig bestaan van de Deli Spoorwegmaatschappij. — Een uittreksel uit het Verslag van het Mijnwezen over het 4e kwartaal 1907 en uit het Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Semarang over 1907. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele Berichten en verslagen.

* * *

### De Gids. Augustus 1908.

*Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje* schrijft in deze afl. een artikel over *De inlandsche bestuursambtenaren vooral op Java*, naar aanle-

ding van art. 77 van het Reg. Reglement, luidende: Zooveel de omstandigheden het toelaten, wordt de Inlandsche bevolking gelaten onder de onmiddellijke leiding van hare eigene, van regeeringswege aangestelde of erkende hoofden, onderworpen aan zoodanig hooger toezicht als bij algemeene of bijzondere voorschriften door den Gouverneur is of zal worden bepaald. Prof. Sn. H. is van meening, dat dit artikel in veel ruimeren zin behoort te worden toegepast, omdat hij den beschaafden Javaan voor allen zelfstandigen arbeid geschikt acht. Een klein gedeelte van zijn betoog nemen wij hier ongewijzigd over.

„Voor geheel Indië, en vooral voor Java, behoort de opleiding der hoofden tot het hoogste peil, dat zij bereiken kunnen, en in verband daarmee de verzwaring van hun aandeel in de bestuurstaak het voorwerp van regeeringszorg te zijn, waarbij alle andere verre achterstaan. Natuurlijk wil hiermede niet gezegd zijn, dat men -nu intusschen allerlei dringend hervormingswerk maar ongedaan zou mogen laten tot tijd en wijle dat men over de voor betrouwbaren arbeid onmisbare medewerkers de beschikking heeft. Er is te veel te doen, dan dat men ook maar een oogenblik zou mogen stilzitten, en in afwachting van het betere roeie men met de riemen, die men heeft. Maar men bedenke het wel, dat Inlandsche cultures, Inlandsche nijverheid, Inlandsch landbouwcrediet, Inlandsch volksonderwijs, Inlandsche rechtspraak de zorg voor verloskundige hulp aan Inlandsche vrouwen, alle voorwerpen blijven van goed bedoeld, maar met onvruchtbaarheid bedreigd dilettantisme, zoolang niet verantwoordelijke Indische leiders, zij het onder hooger toezicht de hervormingen ontwerpen zoowel als uitvoeren.

De Europeesche ambtenaren hebben het als een ideaal te beschouwen, zichzelve geleidelijk voor een goed deel overbodig te maken. Dit klinkt wellicht wat vreemd, maar inderdaad is het een zeer verheven ideaal, en dat vreemde heeft het met de taak van ouders jegens hunne kinderen gemeen."

Prof. Sn. H. besluit aldus zijne beschouwingen: „Het is de onafwijsbare taak der Regeering, op groote schaal, met groote middelen het onderwijs en de opvoeding van den Javaanschen adel ter hand te nemen. Hopen wij, dat zij zich tijdig van den omvang van dezen te lang door haar verzuimden plicht bewust worde en deze zaak nu eens niet, zoolas die van het onderwijs der Chineezen, uitstelle totdat politieke prikkels haar tot verhoogde werkzaamheid komen nopen. Nederland kan voor Java niets waarlijk groots doen voordat de in de Indische grondwet voorgeschreven „onmiddellijke leiding der eigene hoofden" van doode letters tot levenwekkenden geest is geworden!"

* * *

### De Indische Gids. Augustus 1908.

Bevat de navolgende artikelen: *Over de boekhouding en de begrooting van Nederlandsch-Indië onder de regeering van den gouv.-gen. Van der Capellen*, door *P. H. van der Kemp*. — *De taak van den Britsch-Indischen bestuursambtenaar*, door *J. H. Nieuwenhuijs* (vervolg op: Kan het aantal Controleurs bij het binnenlandsch bestuur op Java worden ingekrompen? Ind. Gids, Mei 1908). Uit deze nieuwe studie van den controleur Nieuwenhuijs blijkt o. m., dat in Britsch-Indië ongeveer toestanden bestaan zooals Prof. Sn. H. die voor onze Oost zou wenschen. „Het bestuur in Britsch-Indië, zegt de heer N., wordt gevoerd door een getal Europeesche ambtenaren, relatief kleiner dan bij ons. Er is geen *dubbel* bestuur, een Inlandsch naast het Europeesche, maar een *enkel:* een Inlandsch *volgend* op, en *ondergeschikt* aan het Europeesche bestuur.

Het Europeesch bestuur heeft de leiding, het Inlandsch de uitvoering, althans in bijna alle zaken; de contrôle berust op afzonderlijke inspecteurs, die voor het meerendeel Inlanders zijn.

De diepte en de omvang van het bestuur is even vergaand als bij ons: het bestuur bemoeit zich hoofdzakelijk met den landbouw en wat daaraan annex is, hetgeen ongeveer alles is, wat de Inlandsche maatschappij aangaat, en met politie en justitie.

Aan de Inlandsche ambtenaren is veel grooter verantwoordelijkheid geschonken dan bij ons."

*Eenige opmerkingen over de ijzeren wegen op Java naar aanleiding van het jongste Welvaarts Onderzoek (Vervoerwezen)*, door *S. A. Reitsma*. — *Een der grootste plagen van den Inlander*, door *H. F. N. Taylor Kraaij*. De schrijver heeft het oog op de zgn. procureursbamboe, die de welvaart der inlanders belemmeren en ondermijnen; om van hen bevrijd te worden zou noodig zijn art. 130 van het Inlandsch Reglement te schrappen.

Overgens beva de Ind. Gids dan nog de gewone maandelijksche rubrieken a.s: Varia. — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Koloniale litteratuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche biographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Naamlooze Vennootschappen.

* * *

**Het Weekblad voor Indië, No. 10** geeft het vervolg van *Gabriël's* art. *„Eene Inlandsche millioenen-erfenis"*, en een fraai geïllustreerd opstel: *De jongste Krakatau-expeditie.*

Ten slotte maken wij melding van eene beschouwing van den heer J. A. Loebèr in het Juni Nr. van het tijdschrift **Textile Kunst und Industrie**, getiteld *Eine uralte Webetechnik* (mit Abbildungen nach Aufnahmen des Verfassers in verschiedenen Museen). Nieuwe dingen over het weven (in hoofdzaak in O.-I.) bevat dit opstel niet; niettemin vestigen wij gaarne de aandacht er op, er ons in verheugende, dat op zoo uitnemende wijze ook in het buitenland langzamerhand meer en meer propaganda gemaakt wordt voor den Indonenischen kunstarbeid.

---

**Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.**

De Javabode t/m 8 Juli;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 6 Juli;
De Indische Mercuur No. 31;
Ned.-Ind. Effectenblad no. 51 en 52.

---

## Officiëele Berichten.

### Uit de Javasche Courant van 3 Juli 1908.

Dit nummer bevat eene wijziging van alinea 5, artikel 2 der *Faillissementsverordening*; van artt. 934, 960, 1036 van het *Reglement op de Burgerlijke Rechtsvordering*, zoomede wijzigingen der bepalingen omtrent de *zeebrieven en jaarpassen* in Ned.-Indië.

#### Benoemingen enz.

#### Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof naar Europa, aan den adjunct-chef S.S. op Java E. P. C. Scheffer; wegens langdurigen dienst 1 jaar aan den ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten H. E. van Aarem.

Ontslagen: op verzoek eervol, de hulponderwijzeres mej. B. C. R. Helfrich; de klerk bij den post- en tel.dienst Ch. L. Nj Engel; de 1e commies bij den Sum. Staatsspoorweg Th. H. de Souza en de gewezen mantri voor de opiumverkoop te Gamping Raden Martoatmodjo.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter der landraden te Bandoeng en Soemedang Mr. A. J. C. van Hamel; tot ult. Dec. 1908 ter beschikking van den Directeur van B. O. W., Mr. J. C. Kielstra; van den president van het Hooggerechtshof, Mr. J. G. Geerlings.

Benoemd: tot chef der 1e afd. S.S. op Java K. A. B. Lorn; tot ambtenaar voor de gebouwen bij den pandhuisdienst C. van Zeventer; tot lid van den gemeenteraad van Palembang M. W. J. den Berger; tot lid van den gew. raad der Preanger Reg., E. Nygh; bij de Alg. Secretarie: tot hoofdcommies J. Hardeman; tot 1en commies P. H. E. Obdeijn, H. F. W. Sülter en Ch. J. G. Tehupeiory.

Ontslagen: eervol, de wedono van Tenggeles, Raden Poespowinoto.

Benoemd: tot wedono van Kaliwoengoe, Mas Rasnoedimedjo; van Bodja, Raden Tjitrohaminsto; van Tenggeles, Mas Soerohamiprodjo; van Singen Kidoel, Raden Soepomo.

Geplaatst: in de res. Kedoe, de contr. C. J. A. L. T. Hiljé; in de res. Tapian na Oeli de aspir.-contr. A. Th. van Ginkel, M. A. Jansen en K. Ch. van Haastert; in het gouv. Atjeh en Onderh. de asp.-contr. J. H. G. Boissevain.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Menado W. Carelse; te Koeta-Radja E. Th. Harkink.

#### Militair Departement.

Bevorderd bij het wapen der inf.: tot 1en luit. de 2e luits. R. Legger, C. M. J. Tismeer, C. Hissink, J. M. de Lange, A. Dufour, C. B. v. Gent, J. C. van Nispen, A. de Joode, A. Bos, L. Thomson, D. Nieuwland, J. P. de Borst, G. D. Spandaw, B. E. van Genderen Stort, A. G. L. Adelbert en J. Zijlstra.

* * *

### Uit de Javasche Courant van 7 Juli 1908.

#### Benoemingen, enz.

#### Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte 1 jaar verlof naar Europa aan den predikant R. W. F. Kijftenbelt en aan den referendaris ter Alg. Secr. H. J. van Brink; wegens langdurigen dienst aan den onderwijzer J. van Kwawegen en aan den referendaris bij het Dep. van Gouv. bedrijven C. C. P. Vigelius.

Ontslagen: op verzoek eervol, uit 's lands dienst de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten F. Krafft; de havenmeester 1e kl. C. F. Noordhoorn; de 1e klerk C. C. L. Mettler; de commies J. de Jager; tot koffieinkooppakhuismeester te Tjibatbe, Raden Wiratanoeredja.

Benoemd: tot ass-resident van Bojolali, A. A. A. van Dijk; van Tjiandjoer W. H. Wegener; tot president van den R. v. J. te Soerabaja Mr. W. L. Borel.

Gesteld: ter beschikking van den pres. van den R. v. J. te Padang, Mr. H. J. Haspers.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass. wedono van Tretrep, Raden Soemoardjo.

Benoemd tot tijd. inl. off. v. Just. te Poerwakarta, Raden Adinegara.

Ingetrokken: de overplaatsing van contr. P. L. Arends van Tapanoeli naar Celebes.

Geplaatst: in het Gouv. Sum. Westkust, de contr. H. G. Klatt; in de res. Palembang, de contr. R. J. Koppenol.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. A. L. van den Berge en geplaatst te Semarang; tot onderw. 3e kl. te Ngandjoek, C. A. Wise; tot onderwijzer 2e kl. te Medan, J. R. Bakker.

Tijdelijk werkzaam gesteld als hulponderwijzeres: Mej. C. van Holst Pellekaan te Soerakarta; Mej. M. J. Visser te Djokjakarta; Mej. A. van Hengel te Samarinda; Mej. D. Grünberg te Pati; Mej. J. Th. Masthoff te Soekaboemi.

#### Militair Departement.

Overgeplaatst: bij den Gen. Staf, de ritmeester der cavalerie V. A. M. du Pui.

Bevorderd: tot dirigeerend off. v. gezondheid 1e kl., de id. 2e kl. F. L. M. Schut; tot id. 2e kl., de 3e kl. H. G. Dumont.

Benoemd: tot plaatselijk commandant te Koeta Radja, de majoor F. L. W. Raedt van Oldenbarnevelt.

---

## Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers* van het stoomschip „Gedé"; gezagvoerder J. Werkhoven; van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

C. A. Hemmes en echtgenoote; J. H. Fuchter; W. K. van de Velde; I. Lion; Mevrouw E. E. van Thil—van Thiel; Mevrouw Matla—Jordan en dochter; J. C. Michel en H. Reymen, benevens een detachement suppletie-troepen voor Batavia bestemd.

Naar Southampton:

T. Mac. Farance; Edw. Knight, met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw H. van Westreenen; Jongejuffrouw Van Kaathoven; Baron Fagel; Graaf van Limburg Stirum.

Van Southampton naar Perim:

James Gemmel.

Naar Marseille:

C. J. Vaillant, echtgenoote, zoon en dochter; Jhr. Mr. W. Th. Gevers Deynoot en echtgenoote; H. Backer, echtgenoote, zoon en dochter; H. Kool en H. G. Benjamins en echtgenoote.

Te Marseille zullen zich inschepen:

B. L. Agerbeek, echtgenoote en 3 kinderen; Mr. Dr. W. M. G. Schumann; H. Lambers; K. v. d. Sigtenhorst en J. C. Bernard.

* * *

Passagierslijst van het s.s. „Prins Maurits", gezagvoerder M. P. v. d. Est, van West-Indië naar Amsterdam.

*Mevr. A. G. Lesem; Mevr. Rolff; A. Salomons en 3 kinderen; J. E. de Neef en echtgenoote; Mej. M. de Veer; Mevr. J. Scheffelaar en 2 kinderen; G. J. Thijm en echtgenoote; W. B. Cramers; J. J. A. Coens; J. P. v. d. Ing.

* gemerkt, gedebarkeerd te Hâvre.